

ΛΟΓΟΣ

ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΠΑΛΗ
ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΝ
ΤΗΝ 27^{ην} ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1945

Η 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ξαναζῆ τὰς ἡμέρας αὐτὰς τὴν ἀλησμόνητον ἐποχὴν τοῦ 1940/1941. Μόνον ὅσοι ἔζησαν αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, μόνον αὐτοὶ ἠμποροῦν νὰ τὴν ξαναζήσουν. Αἱ μεθ' ἡμᾶς ἐπερχόμεναί γενεαί, ἂν καὶ θὰ ἐγκλείσουν ἐν τῇ φαντασίᾳ των τὰ γεγονότα τῆς βραχείας αὐτῆς περιόδου, ἂν καὶ θὰ ἐπιτύχουν ἀναμφιβόλως τὴν πλήρη ἀναπαράστασιν καὶ σκηνοθέτησιν αὐτῶν, ὅμως δὲν θὰ τὰ ξαναζήσουν. Ἡμεῖς λοιπὸν ποῦ τὰ εἶδομεν καὶ τὰ ἠσθάνθημεν, ἅς ἀνοίξωμεν τὴν ψυχὴν μας νὰ τὰ ἀναπολήσῃ καθ' ὅλην των ἕκτασιν καὶ καθ' ὅλον των τὸ μεγαλεῖον! Συμπληροῦνται αὖριον πέντε ἀκριβῶς ἔτη ἀφ' ὅτου ὁ ἀντιπρόσωπος μεγάλου εἰς ὄγκον ἀλλὰ μικροῦ καὶ ταπεινοῦ τὴν ψυχὴν φασιστικοῦ κράτους, διέσχισε τὸ σκότος τῆς νυκτὸς καὶ ἐπέδιδεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν ἔγγραφον τελεσιγραφικόν, τὸ ὁποῖον θὰ παραμείνῃ εἰς τὰ χρονικὰ τοῦ διεθνοῦς δικαίου ὡς δεῖγμα ἠθικῆς κατωτερότητος τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας καὶ εἰς αἰώνιον στίγμα αὐτῆς. Τὸ ἔγγραφον αὐτὸ ἐζήτει ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν τμήματα τοῦ ἐδάφους τῆς διότι, ὡς ἔλεγεν, ἦσαν εἰς αὐτὴν χρήσιμα διὰ τὸν πόλεμον ποῦ διεξῆγεν ὁ Ἄξων! Περισσότερον ἰδεολόγος καὶ ρωμαντικὸς ἐδείχθη καὶ μὲ εὐγενέστερον ἐπιχείρημα ἐδικαιολογήθη εἰς τοὺς ὑπηκόους του πρὸ 2500 ἐτῶν ὁ πέρσης ἐπιδρομεὺς εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν του ὅταν ἔλεγε: «... γῆν τὴν περσίδα ἀποδέξομεν τῷ Διὸς αἰθέρι δμουρέουσαν», ὅτι δηλ. μὲ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἑλλάδος ἤθελεν ἵνα ἡ περσικὴ χώρα γειτονεύσῃ πρὸς τὸν οὐρανὸν τοῦ Διὸς! Τὸ Ἰταλικὸν ἐκεῖνο τελεσίγραφον ἦτο κρᾶμα ψεύδους, κακοπιστίας καὶ ἀνανδρίας· διότι τὰς ἔναντι τῆς Ἑλλάδος διαθέσεις τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας ἐμαρτύρουν οὐ μόνον ἢ ἀνέκαθεν γενικὴ πολιτικὴ αὐτῆς ἀλλὰ καὶ εἰδικώτερα γεγονότα πρόσφατα πρὸς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ὁ Ἰταλὸς δικτάτωρ ἤδη κατὰ τὸ 1922 ὀλίγον μετὰ τὴν ἄνοδόν του εἰς τὴν ἐξουσίαν

ἐκδηλῶν εἰς δημοσίαν του ὀμιλίαν τὴν κοσμοκράτορικὴν του καταληψίαν ἔλεγε: «πρὶν ἀποθάνω βλέπω νὰ διαγράφονται ἐπάνω εἰς τὸν γαλανὸν ἰταλικὸν οὐρανὸν μία ἀναγεννωμένη αὐτοκρατορία τῶν Καισάρων. Ὅραματίζομαι τὸν μεγαλείτερόν μου υἱὸν νὰ διασχίζῃ διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὸν Νεῖλον. Καὶ βλέπω τὴν Εὐρώπην ὀλόκληρον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ νέου Καίσαρος!» Δὲν εἶχε παρέλθει ἔτος ἀπὸ τῆς περιφήμου ἐξορμήσεώς του πρὸς τὴν Ῥώμην καὶ ἀπὸ τὸ ὄραμα αὐτό, καὶ ὁ Μουσολίνι προφασιζόμενος τὸ γνωστὸν ἐπεισόδιον τοῦ φόνου τοῦ Ἰταλοῦ στρατηγοῦ Τελλίνι ἐν Ἡπείρῳ κατελάμβανε τῷ 1923 μὲ παμμέγιστον στόλον κατὰ τρόπον πομπῶδη καὶ θεατρικὸν τὴν νῆσον Κέρκυραν μετὰ ἄσκοπον βομβαρδισμόν τῆς πόλεως καὶ ἄνανδρον φόνον ἀνυπόπτων κατοίκων αὐτῆς. Χάρις εἰς τὴν διπλωματικὴν ἐπέμβασιν τῆς Μ. Βρετανίας, ὁ γενναῖος αὐτὸς στόλος ἔφευγεν ἐπαισχύντως ἐκ Κερκύρας μετὰ ἓνα μῆνα. Ἄλλ' οὐδεὶς ἔλληνα θὰ λησμονῆ τὰ ὀλίγα καὶ ἀληθῶς προφητικὰ λόγια τοῦ τότε δημάρχου Κερκύρας, ὅστις εἰς τὸ εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ἰταλικοῦ στόλου τελεσθὲν τότε μνημόσυνον τῶν θυμάτων τοῦ Ἰταλικοῦ βομβαρδισμοῦ, εἰς συγκινητικὴν του προσφώνησιν πρὸς τὰ θύματα ἔλεγε κατὰ τὸ 1923: «Ὁ ἄδικος θάνατός σας καὶ ἡ ὀδύνη τοῦ Ἕθνους θὰ προκαλέσουν - εἶπεν ὁ Δήμαρχος - συναγεμὸν τῆς ἑλληνικῆς συνειδήσεως· ἅς ἐργασθῶμεν ὅλοι μὲ σύμβολον τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα διὰ νὰ καταστήσωμεν τὴν Ἑλλάδα ἰσχυρὰν καὶ ἠνωμένην ὥστε νὰ ἐμπνέῃ τρόμον εἰς πάντα ἀστεῖον ἐρασιτέχνην τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ ὅτι δὲν θὰ ἀφήσῃ ἀνεκδίκητον καὶ ἀτιμώρητον πᾶσαν ἐγκληματικὴν ἀπόπειραν προσβολῆς κατὰ τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος!» Ἐπέπρωτο ὕστερον ἡ ἐμπνευσμένη αὕτη εὐχὴ νὰ ἐπαληθεύσῃ κατὰ γράμμα.

Μολοντοῦτο ἡ δικτατορικὴ Ἰταλία δὲν μετέβαλε διαθέσεις ἔναντι τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὸ ἐπεισόδιον αὐτό, ἀκόμη καὶ μετὰ τὸ σύμφωνον φιλίας τοῦ 1928. Τοῦτο ἐμαρτύρει ὄχι μόνον ὁ τρόπος καθ' ὃν κατ' Ἀπρίλιον 1940 κατέλαβε τὴν Ἀλβανίαν καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἔκαμε τότε πρὸς τὴν Ἑλλάδα τὴν περὶ ἐγγυήσεως δήλωσιν ἀλλὰ καὶ τὸ διαπιστωθὲν γεγονός ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ 1939 ἡ Ἰταλία εἶχεν ἐκτυπώσει ἐμπιστευτικούς χάρτας ἐπιστρατεύσεως διὰ τὴν Ἑλλάδα, οἱ ὁποῖοι εὐρέθησαν βραδύτερον ἐπὶ ἰταλῶν ἀξιωματικῶν αἰχμαλώτων. Ὡστε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1940 ὁ μὲν Ἄξων εὗρεν εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Ἰταλίας ἔτοιμον καὶ πρόθυμον ὄργανον πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν βαλκανικῶν σχεδίων του, ἡ δὲ Ἰταλία εὗρεν εἰς τὰ σχέδια τῶν ἀξονικῶν συμμάχων τῆς τὴν

εὐκαιρίαν καθυποτάξεως τῆς Ἑλλάδος. Ἄν εἰς τὰ γεγονότα αὐτά προσθέσωμεν καὶ τὴν ἄνανδρον καὶ ἄτιμον πράξιν τῆς Τήνου, εὐνόητος ὁ λόγος, δι' ὃν εἰς τὰ στήθη τῶν ἐλλήνων ἐκόχλαζε τὸ κατὰ τῆς Ἰταλίας μῖσος. Καὶ ὅμως παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Μουσολίνι βραδύτερον, οἶονεὶ ἀπορῶν διὰ τὸ ἐλληνικὸν αὐτὸ μῖσος καὶ διαστρέφων τὰ πράγματα, εἰς λόγον του τὴν 18 Νοεμβρίου δὲν ἠσχύνετο νὰ λέγῃ εἰς τὸν ἰταλικὸν λαόν: « οἱ Ἕλληνες μισοῦν τὴν Ἰταλίαν ὅσον κανεῖς ἄλλος λαός. Πρόκειται περὶ ἑνὸς μίσους, τὸ ὁποῖον φαίνεται ἀνεξήγητον ἐκ πρώτης ὄψεως, τὸ ὁποῖον ὅμως εἶναι γενικόν, βαθύ, ἀθεράπευτον, εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ λαοῦ, εἰς τὰς πόλεις, τὰ χωρία, ἀπὸ ἐπάνω ἕως κάτω, παντοῦ Τὸ μῖσος αὐτὸ - ἔλεγε - ποῦ θὰ ἤμποροῦσε κανεῖς νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς γελοῖον, ὑπῆρξεν ἡ βάσις τῆς ἐλληνικῆς πολιτικῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, πολιτικῆς ἀπολύτου συνανοχῆς μετὰ τὴν Μ. Βρετανίαν».

Εἶναι γνωστὴ ἡ λακωνικὴ ἀπάντησις ποῦ ἔδωκεν ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις τὴν νύκτα τῆς 28 Ὀκτωβρίου. Ἡ ἀπάντησις αὕτη προώρισται νὰ καταυγάζῃ οὐ μόνον τὴν ἐλληνικὴν ἱστορίαν ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα: διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἔθνους ἡ ἀπάντησις αὕτη δὲν εἶναι εἰμὴ ἡ φυσιολογικὴ ἐκδήλωσις τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς ὡς αὕτη διεπλάσθη διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Διότι τὰ μεγάλα κεφάλαια τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας ἤρχιζον καὶ ἐτελείωνον πάντοτε μετὰ τὸ «ὄχι». Πάντοτε μία δρᾶξ ἀνθρώπων γενναίων ἐναντίον συρφετοῦ βαρβάρων καὶ ἀνθρωπίνης μυρμηκιδῆς εἴτε εἰς τὴν ἀπωτέραν τῆς ἀρχαιότητος ἐποχὴν τῶν περσῶν ἀνατρέξομεν εἴτε εἰς τὴν μεταγενεστέραν. «Ὁχι» εἶπεν ὁ ἡρωϊκὸς αὐτοκράτωρ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων ὅταν ἀπήντα πρὸς τὸν Μωάμεθ τὸν Β' «τὴν πόλιν οὐ σοι δίδομεν»: «ὄχι» ἐσήμαινε τὸ Σοῦλι, τὸ Χάνι τῆς Γραβιδᾶς, τὰ Δερβενάκια, τὸ Μεσολόγγι, τὸ Ἀρκάδι. Πάντοτε ὁ ἴδιος τύπος τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς, ὁ ἴδιος χαρακτήρ καὶ ἡ αὐτὴ ψυχὴ. Ἡ Ἑλλὰς εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιπτώσεις ἐδείχθη ἀπλῶς συνεπὴς πρὸς τὴν ἱστορίαν της. Ἀλλὰ τὸ «ὄχι» τῆς 28 Ὀκτωβρίου δὲν ἀνήκει μόνον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἔθνους, ἀλλ' ἰδίως καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα: διότι τὸ φασιστικὸν τελεσίγραφον ἀπετέλει συμμαχικὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἄξονος καὶ δὴ ἐν συνεχείᾳ τοῦ παγκοσμίου πολέμου καὶ διαρκούντος αὐτοῦ, ἐπομένως ὁ Ἰταλὸς δικτάτωρ μετὰ τὸ τελεσίγραφον διεχειρίζετο συνεταιρικὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἄξονος, ἡ δὲ Ἑλλὰς μετὰ τὴν ἀρνητικὴν τῆς ἀπάντησιν διεχειρίζετο οὐχὶ ὑπόθεσιν ἀποκλειστικῶς ἰδικὴν της, ἀλλ' ὅπως καὶ ἡ Μεγάλῃ Βρετανία,

ὑπόθεσιν κοινήν ὄλων τῶν ἐλευθέρων λαῶν. Ἀκριβῶς δὲ ὑπὸ τοιαύτην καθολικὴν ἔννοιαν ἢ παγκόσμιος κοινὴ γνώμη ὑπεδέχθη καὶ ἐξύμνησε τὸ «ὄχι» τῆς Ἑλλάδος. Ἀπαντῶν τότε εἰς τηλεγράφημα τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας ὁ ἕλληνας Βασιλεὺς ἔλεγε: «... Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ παντοδυνάμου καὶ μὲ τὴν ἰσχὺν τῶν Ἐθνῶν μας θὰ ἐξουθενώσωμεν τὴν βάνουσον ἐνέργειαν τοῦ ἐπιδρομέως παρὰ πᾶσαν δυσχέρειαν καὶ θὰ ἀποκαταστήσωμεν διὰ παντὸς τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἠθικῆς, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας». Ὁ δὲ πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τὸ γενικὸν χάριν ὄλων τῶν λαῶν πνεῦμα ἔλεγεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων μεταξὺ ἄλλων: «... Ὁ Ἰταλὸς δικτάτωρ ἐπέπεσε κατὰ τὸν γνωστὸν ἀναίσθητον τρόπον τοῦ ἐπὶ τοῦ μικροῦ ἀλλ' ἀθανάτου ἐλληνικοῦ ἔθνους ἄνευ τῆς ἐλαχίστης προκλήσεως... ὁ δὲ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος, ἢ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἀπεφάσισαν νὰ ἀγωνισθοῦν διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν τιμὴν διὰ νὰ μὴ ἀλυσσοδεθῆ ὁ κόσμος ὀλόκληρος...» Ἡ Ἑλλάς λοιπὸν τὴν ἀρνητικὴν ἀπάντησιν ἔδωκε διὰ λογαριασμὸν ὄλων τῶν μαχομένων ἢ ἀπειλουμένων ἐλευθέρων λαῶν καὶ μὲ τὴν πρᾶξιν τῆς αὐτῆς ἐξέπεμψεν εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον ἀκτίνα ἐλπίδος διὰ τὴν τύχην τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Ἀπὸ τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940 ἤρχισαν νὰ ἐκδηλοῦνται συγκεντρωμένοι αἱ ὕψιστα τῶν ἀρετῶν τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς καὶ δὴ καθ' ὅλας τὰς πτυχὰς τῆς κρατικῆς, τῆς κοινωνικῆς καὶ τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας αὐτῆς ἀρχίζει ἢ ἀπογειώσις τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς διὰ νὰ μεταρσιωθῆ αὕτη -- καὶ μαζὶ τῆς καὶ τὸ Ἔθνος -- εἰς ἄφθαστα ὕψη δόξης καὶ ἡρωϊσμοῦ. Δὲν ἔμεινε γωνία τῆς γῆς, μὲ ἕλληνας ποῦ τὸ «ὄχι» νὰ μὴ δονήσῃ τὴν ἐλληνικὴν καρδίαν καὶ νὰ μὴ ἐμφυσήσῃ θερμὴν τὴν πνοὴν τῆς ἀντιστάσεως. Ἄλλ' ἢ ἐντύπωσις ἐκ τῆς ἀποφασιστικῆς καὶ ὑπερηφάνου ἀπαντήσεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ τελεσίγραφον ὑπῆρξεν ἰδιαιτέρως καταπληκτικὴ εἰς τὴν παγκόσμιον κοινήν γνώμην: Τὴν ἐπαύριον τοῦ «ὄχι» τὸ πρακτορεῖον Ῥώυτερ διελάλει: «Εἶναι μέγα πρᾶγμα νὰ εἶναι κανεὶς ἕλληνας σήμερον εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Τὸ ἐλληνικὸν γόητρον καὶ ὁ θαυμασμὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα οὐδέποτε ἄλλοτε εὐρέθησαν εἰς τόσῳ ὕψηλόν ἐπίπεδον. Ὁ Ἀγγλικὸς λαὸς ἐλησμόνησε σχεδὸν τὴν μάχην τοῦ διὰ τὴν Ἀγγλίαν καὶ δὲν ὀμιλεῖ παρὰ διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ πάντοτε διὰ τὴν Ἑλλάδα». «Οὐδέποτε εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς -- ἔλεγεν ὁ Λόρδος Χάλιφαξ ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Λόρδων -- τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος ἐστάθη τόσον ὕψηλὰ ἢ τὸ ὄνομα τῆς Ἰταλίας τόσον χαμηλά». Ὁ στρα-

τιωτικός κριτικός του ραδιοφωνικού σταθμού του Λονδίνου, άφου έπλεξε τὸ ἐγκώμιον τῆς τακτικῆς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατηγείου, «θὰ παραμείνη, ἔλεγεν, αἰωνία καὶ ὑπερήφανος ἢ ἀρνητικὴ ἀπάντησις εἰς τὸ τελεσίγραφον. Ἐπισημ. θὰ εἶναι πρὸς αἰωνίαν δόξαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους τὸ γεγονὸς ὅτι ὀλοκλήρον ἐνεστερνίσθη τὴν στάσιν αὐτὴν καὶ οὐδέποτε ἴσως εἰς τὴν ἱστορίαν ἐξεδηλώθη τόσον ἀπόλυτος καὶ ἀσκίαστος ἢ ὁμοφώνια ἐνὸς ὀλοκλήρου λαοῦ εἰς ἡρωϊκὸν ἀγῶνα». Παρόμοια ἐνθουσιώδη ἄρθρα ἐδημοσίευσεν καὶ αἱ ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες: «Ἡ Ἰταλία, ἔγραφεν ἡ Στάρ, ἐπίστευεν ὅτι μὲ τὸ τελεσίγραφόν της ἐζήτει ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα κάτι ποῦ κανὲν βαλκανικὸν κράτος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀρνηθῆ. Καὶ ὅμως οἱ Ἕλληνες ἠρνήθησαν. Αὐτὸ εἶναι ἴσως ἡ μεγαλυτέρα ἐκπληξις ποῦ ἐγνώρισαν αἱ δυνάμεις τοῦ Ἄξονος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς μάχης τοῦ Λονδίνου. Καὶ οὕτω τὸ σχέδιον τοῦ Μουσολίνι νὰ καταλάβῃ τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν σιωπηρὰν συγκατάθεσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπέτυχε χάρις εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους».

Ἄλλὰ πρὶν προφθάσῃ νὰ κοπάσῃ ὁ παγκόσμιος θαυμασμὸς διὰ τὴν ἀρνητικὴν μας ἀπάντησιν, ἤρχιζον ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον ἀσυγκράτητοι ὕμνοι καὶ θαυμασμοὶ διὰ τὸν ἡρωϊσμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν τακτικὴν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατηγείου καὶ τὰς ἑλληνικὰς νίκας. Καθὼς ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ ὠραῖον καὶ πατριωτικώτατον βιβλίον τοῦ κ. Ἀχιλλέως Κύρου, ὁ ἐν Ἀθήναις ἀνταποκριτὴς τοῦ «Πρακτορείου Ἠνωμένου Τύπου» ἐτηλεγράφει εἰς τὴν ἐφημερίδα του τὰς ἐντυπώσεις Ἰταλοῦ ὑπολοχαγοῦ **κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν πρῶϊαν τῆς 28 Ὀκτωβρίου - δηλ. ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς λήξεως τοῦ ἰταλικοῦ τηλεσιγράφου** - ὁπότε διετάχθη μὲ τοὺς ἄνδρας του νὰ καταλάβῃ προκεχωρημένας θέσεις: «Μὲ κυματιζούσας σημαίας, λέγει ὁ ἴδιος ὁ ἰταλὸς ἀξιωματικὸς, ἐξεκινήσαμεν τὸ πρῶϊ εἰς τὰς 6 διὰ νὰ περάσωμεν τὰ σύνορα. Μᾶς ὑπεδέχθη ἓνα τρομερὸν πῦρ. Εἴμεθα ἀπροετοιμαστοὶ καὶ ὑπεχωρήσαμεν ἐν ἀταξίᾳ πρὸς τὴν Βίγλισταν. Τὸ ἄλλο πρῶϊ ἐκυκλώθημεν! Δὲν θὰ ξεχάσω ποτέ, ἐξακολουθεῖ ὁ ἰταλὸς ἀξιωματικὸς, τοὺς διαβόλους αὐτοὺς ποῦ μὲ τὴν φουστανέλλα ἐπετίθεντο ἀπὸ παντοῦ ἐναντίον μας μὲ φωνάς!» Ἡ νίκη οὕτω ἤρχιζε νὰ πτερυγίζῃ ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ ὄπλα εὐθύς ἀπὸ τῶν πρώτων στιγμῶν ποῦ ἔληγε τὸ φασιστικὸν τελεσίγραφον. Μὲ τὴν πάροδον τῶν ἡμερῶν αἱ ἀναγγελίαι τῶν νικῶν διεδέχοντο ἢ μία τὴν ἄλλην. Ἐντὸς τῶν πρώτων ἡμερῶν ἐξωντώθη ἢ περιφῆμος Ἀλπινιστικὴ Μεραρχία τῶν Ἰταλῶν «Τζούλια» εἰς τὸν τομέα

της Πίνδου και μέγας ἀριθμὸς στρατιωτῶν τῆς μεραρχίας αὐτῆς ἐπνίγετο εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Ἄωου, ἐνῶ τὰ δάση τῆς Πίνδου ἦσαν γεμάτα ἀπὸ πτώματα Ἰταλῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ στρατάρχης Μπαντόλιο ἔσπευδεν εἰς Ἀλβανίαν διὰ νὰ συγκρατήσῃ τὸ καταρρέον ἠθικὸν τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐνῶ ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ Ἰταλικῆς στρατιᾶς Βισκόντι Πράσκα ἀντικαθίστατο διὰ τοῦ στρατηγοῦ Σοντοῦ, θὰ ἤρκει δὲ καὶ μόνον τὸ γεγονὸς τοῦτο πρὸς πλήρη ἐξευτελισμὸν τοῦ Ἰταλοῦ δικτάτορος καὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ ἀπὸ μέρους τῶν ἐλλήνων. Τὴν 21 Νοεμβρίου ἀνηγγέλλετο διὰ τοῦ ἐλληνικοῦ ἀνακοινωθέντος ἡ κατάληψις τῆς Κορυτσᾶς, ἤρχιζε δὲ νὰ γίνεται καταφανὴς ἡ σπουδὴ τῶν Ἰταλῶν πρὸς ὑποχώρησιν καθ' ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ μετώπου, τῆς ἐπαισχύντου δὲ αὐτῆς φυγῆς ἠγοῦντο – ὡς ἔγραφεν ὁ Ἡμερήσιος Τηλέγραφος – οἱ φανατικοὶ φασίσται οἱ ἀποτελοῦντες τὸ φαιδρὸν συγκρότημα τὸ αὐτοκαλούμενον «σύνταγμα θανάτου»! Ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον ἐπηκολούθησαν τὰ χαρμόσυνα ἀγγέλματα τοῦ ἐλληνικοῦ στρατηγείου περὶ κατάληψεως ἀλληλοδιαδόχως τῆς Μοσχοπόλεως, τοῦ Πόγραδετς, τῆς Πρεμετῆς, τῶν Ἀγ. Σαράντα, τοῦ Δελβίνου καὶ τοῦ Ἀργυροκάστρου. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἰταλὸς δικτάτωρ κατὰ τὸ ραδιόφωνον τῆς Ῥώμης ἐβεβαίωωνε τὸ ὑπουργικὸν του συμβούλιον ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς κακοκαιρίας τὰ Ἰταλικά στρατεύματα ὑπεχώρησαν ὀλίγα μίλια εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀλβανίας· ἐνῶ οἱ λοιποὶ ἐπίσημοι φασίσται διὰ νὰ συγκαλύψουν τὴν γενικὴν ὑποχώρησιν καὶ φυγὴν τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ διέδιδον εὐρέως ὅτι ἡ Ἰταλία προητοίμαζε νέαν ἐπίθεσιν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰανουαρίου 1941. Ἄλλ' ἐνῶ ταῦτα διεδίδοντο, συγχρόνως ἀνηγγέλλετο ἐκ Ῥώμης καὶ ἡ παραίτησις τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γεν. Ἐπιτελείου στρατάρχου Μπαντόλιο ἀντικατασταθέντος ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Καβαλέρο. Οὕτω ἐπεσφραγίζετο κατὰ τρόπον πανηγυρικὸν ἢ συντριβῆ τοῦ στρατοῦ τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας ἀπὸ τὸν ἡρωϊκὸν μας στρατὸν καὶ τὴν τακτικὴν τοῦ ἐλληνικοῦ στρατηγείου. Ὀλίγον ὕστερον τὸ πλαίσιον τῶν ἐλληνικῶν νικῶν συνεπληρώθη μὲ τὴν κατάληψιν τῆς ἡρωϊκῆς Χειμάρρας, τὴν κατάληψιν τῆς Κλεισούρας καὶ μὲ σειρὰν ἐπιτυχιῶν εἰς ἀποκρουστικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ μας κατὰ Ἰταλικῶν ἐπιθέσεων.

Καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα τῶν στρατιωτικῶν μας ἐπιτυχιῶν τὸ Ἔθνος ἔπλεεν εἰς ὠκεανὸν χαρᾶς καὶ εἶναι ἀφάνταστος ὁ ἐνθουσιασμὸς μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ἐκινεῖτο τότε ὀλόκληρος ἡ δημοσία καὶ ἡ κοινωνικὴ ζωὴ. Αἱ ἀναγγελίαι τῶν νικῶν διεδέχοντο ἢ μία τὴν ἄλλην, αἱ

δὲ χαρμόσυνοι κωδωνοκρουσαί ἐνέτεινον εἰς τὸ κατακόρυφον τὸ ἠθικὸν λαοῦ καὶ στρατοῦ, ἀμφιβάλλομεν δὲ ἂν ἡ ἔθνικὴ ψυχὴ ὑψώθη ποτὲ ἀνά τοὺς αἰῶνας εἰς ὑψηλότεραν καὶ εὐγενεστέραν βαθμίδα γενναιότητος καὶ αὐτοθυσίας! Ἄλλ' ἐξεδηλώθη ἐδῶ καὶ ἄλλη ἑλληνικὴ ἀρετὴ: ἡ συνετὴ μετριοπάθεια καὶ ἡ λακωνικότης τῶν πολεμικῶν εἰδήσεων ἐκ μέρους τοῦ ἑλληνικοῦ στρατηγεῖου, μετριοπάθεια, ἥτις, ὡς ἔγραφε τότε ὁ Μαγχεστριανὸς Φύλαξ, ἐκινδύνευε νὰ φθάσῃ μέχρις ὑπερβολῆς. Ἄλλὰ μήπως ἦτο ὀλιγώτερον ἀξιοθαύμαστος ἡ ἐνότης καὶ ὁ πειθαρχημένος ἐνθουσιασμὸς μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ἑλληνικὸς λαὸς παρηκολούθει τὰ μεγάλα καὶ χαρμόσυνα αὐτὰ γεγονότα;

Αἱ ἑλληνικαὶ νίκαι ἐσκόρπισαν τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ ἐτόνωσαν τὴν εὐψυχίαν ὄχι μόνον εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἀλλ' εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον. Αἱ νίκαι αὐταὶ ἠλέκτρισαν πᾶσαν ἀγνήν συνείδησιν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀπὸ τὴν μικρὰν μας χώραν ἐξεπέμφθη μία λάμψις ἀπείρου ἠθικῆς ἐκτάσεως καθ' ἅπασαν τὴν οἰκουμένην. Οὐδέποτε εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἔθνους ἡ Ἑλλάς ἐγνώρισεν εἰς τὴν παγκόσμιον συνείδησιν λαμπροτέραν δόξαν ἀπὸ ἐκείνην εἰς τὴν ὁποῖαν μετεωρίσθη κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην. Σύσσωμος ὁ παγκόσμιος τύπος δὲν ἠσχολεῖτο εἰμὴ μὲ τὰς νίκας τῆς Ἑλλάδος καὶ παρωμοίαζε τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν Μουσολίνι καὶ Χίτλερ μὲ τὸν ἀγῶνα τοῦ Λεωνίδα τῶν Θερμοπυλῶν κατὰ τοῦ Ξέρξου: «Ὁ ἑλληνικὸς θρίαμβος, ἔγραφε τὸ Νταῖλιλ Ἐξπρὲς ἀποδεικνύει ὅτι ἡ χώρα αὕτη ἔχουσα ἰσχυρὸν τὸ συναίσθημα τῆς τιμῆς καὶ μὴ ἐγκλείουσα προδότας δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ θαύματα. Ἡ Μεγάλη Βρετανία καὶ ἡ Ἑλλάς ἴστανται σήμερον ἐλεύθεραι διότι δὲν ἐνικήθησαν ὑπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐχθροῦ. Μετὰ τὴν ἠττάν του – ἐξηκολούθει ἡ Ἀγγλικὴ ἐφημερίς – ὁ Ξέρξης ὠρίσεν ἕνα δούλον νὰ τοῦ ὑπενθυμίξῃ καθημερινῶς τοὺς Ἀθηναίους. Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη φασίστα δούλου διὰ νὰ ὑπενθυμίξῃ τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὸν Μουσολίνι. Θὰ τοὺς ἐνθυμῆται εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν!» Ὁ δὲ ἀνταποκριτὴς τοῦ Λονδινεῖου παρατηρητοῦ ἐτηλεγράφει εἰς τὸ φύλλον του: «... Τὰ σημερινὰ κατορθώματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀποτελοῦν ὁμολογουμένως τὸ μεγαλύτερον ἐπεισόδιον τῆς συγχρόνου ἱστορίας. Οἱ Ἕλληνας – ἔλεγε – γνωρίζουν ἀσφαλῶς ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἀνεξαρτησία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποθάνῃ ποτέ. Οὐδέποτε μικρὸν ἔθνος κατήγαγε λαμπροτέραν νίκην κατὰ τυφλῆς καὶ κτηνώδους ὕβρεως μιᾶς Μεγάλης Δυναμείας. Τὰ ἠθικὰ ἀποτελέσματα – ἐξηκολούθει ἡ ἐφημερίς – τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι τε-

ράστια καὶ αἱ πρακτικαὶ συνέπειαι σπουδαῖαι. Ἡ Ἑλλάς ζῆ. Ὁ φασιστῆς δικτάτωρ ὑπέστη ἦταν εὐρωπαϊκῆς σημασίας συντριβέντος τοῦ γοήτρου τοῦ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς». Εἰς νεώτερον ἄρθρον του τοῦ Ντατῖλυ Ἐξπρὲς ἐξύμνει τὴν ἑλληνικὴν λόγχην, ὅτι αὕτη ἰδίως εἰς τὰς χεῖρας τῶν εὐζώνων ἦτον ἓν ἀπὸ τὰ κυριώτερα αἷτια τῆς Ἰταλικῆς πανωλεθρίας, διότι οἱ Ἴταλοὶ τοῦ Μουσολίνι δὲν ἠδύναντο νὰ τὴν ἀντιμετωπίσουν καὶ πρὸ τοῦ φόβου αὐτῆς ἔφευγον πανικόβλητοι! Ὡστε ἔφευγον πανικόβλητοι πρὸ τῶν ὀλίγων ἑλληνικῶν λογχῶν ἐνῶ πολὺ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ παγκοσμίου αὐτοῦ πολέμου ὁ πανίσχυρος Ἰταλὸς δικτάτωρ μεγαλαυχῶν εἰς λόγον του καὶ ἀπειλῶν τὸ σύμπαν ἐβεβαίωεν ὅτι ὁ Ἄξων παρατάσσει 15 ἑκατομμύρια λογχῶν! Ἄλλη ἀγγλικὴ ἐφημερὶς εἰς ἄρθρον της ὑπὸ τὸν τίτλον «χαῖρε Ἑλλάς» ἔγραφεν ἐνθουσιωδῶς: «Εἰς τὴν πραγματικότητα ἡ Ἑλλάς ἀπέδειξεν ἑαυτὴν ἀνταξίαν τῆς κλασικῆς της παραδόσεως καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον ποῦ ὁ Ὀμηρος θὰ εὐρίσκεν ἰκανὸν νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν μουσάν του... Ἡ γενναιοψυχία τῶν Ἑλλήνων φωτίζει σὰν ἥλιος ἓνα σκοτεινὸν κόσμον. Ὄταν ἔλθῃ ἡ ἡμέρα τῶν τελικῶν λογαριασμῶν διὰ νὰ τιμήσωμεν τὸ ὄνομά μας δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ποῖος ἐπολέμησεν ἡρωϊκῶς καὶ ποῖος ὄχι. Ἡ Ἑλλάς – ἔγραφεν – εἶναι ἀξία τῆς αἰωνίας ἐκτιμήσεως καὶ τοῦ θαυμασμοῦ μας. Οἱ Ἄγγλοι ὑπουργοὶ κ. κ. Κρός καὶ Ἄμερυ ὡς καὶ ὁ καθηγητῆς τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Λονδίνου κ. Σμιθ εἰς δημοσίας ὁμιλίας ἐξύμνουν μὲ βαθύτατον θαυμασμόν τὸ ἔργον τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ στρατοῦ της. Ὀλίγον δὲ ὕστερον ὁ κ. Ἄμερυ ἐκφράζων ἀπὸ ῥαδιοφώνου τὸν θαυμασμόν του πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν διὰ τὰς νίκας διετύπωνε τὴν ἀπορίαν του πῶς ὁ Ἰταλὸς δικτάτωρ δὲν ἤκουσε ποτέ του τίποτε διὰ τοὺς Σπαρτιάτας τῶν Θερμοπυλῶν! Πράγματι μολοντί ἡ Ἑλλάς προηγῆθη τῆς Ῥώμης ὁ Μουσολίνι οὔτε τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν φαίνεται ὅτι ἐγνώριζε ἀλλ' οὔτε τὰς τιμίας καὶ εἰλικρινεῖς συμβουλάς ἐφρόντισέ ποτε νὰ μάθῃ ποῦ ἔδωκεν ὁ Δαμάρετος εἰς τὸν Πέρσῃ μονάρχῃν ἐτοιμαζόμενον νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος: Εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Ξέρξου ἂν θὰ τολμήσουν οἱ Ἕλληνες νὰ ἀντισταθοῦν ἐναντίον του ὁ Δαμάρετος ἀπήντα: «... οὐκ ἔστιν ὄκως κοτεσοὺς δέξονται λόγους δουλοσύνην φέροντας τῇ Ἑλλάδι». Ὁ θαυμασμὸς καὶ ὁ ὕμνος πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἐπανελαμβάνετο καὶ ἀπὸ τὸν ῥαδιοφωνικὸν σταθμὸν τῆς Γαλλικῆς Ἀφρικῆς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν Ἀμερικανικὸν τύπον, ὁ ὁποῖος ἐτόνιζε προφητικῶς ὅτι «ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ τῆς

Ἡπείρου κρίνεται ἴσως ἡ τύχη τοῦ ὅλου πολέμου» καί ὅτι «τὸ ἐλληνικὸν παράδειγμα θὰ ἔχη ἀντίκτυπον πολὺ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Χώρας.

Μέσα εἰς αὐτὴν τὴν μεθυσμένην ἀπὸ τὰς ἐλληνικὰς νίκας παγκόσμιον ἀτμόσφαιραν τὰ στρατιωτικὰ ἀνακοινωθέντα τῆς Ῥώμης ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν γένει φασιστικὴ πολιτικὴ ἐμφάνισις ἐσκόρπιζον τὴν φαιδρότητα καὶ τὴν θυμηδίαν. Εἰς λόγον τοῦ πρὸς τὸν Ἰταλικὸν λαὸν τῆς 18 Νοεμβρίου ὁ Μουσσολίνι ἔλεγε περίπου: «... Θὰ ἐνθυμηταὶ ἴσως κανεὶς ἀπὸ σᾶς τὸν λόγον ποῦ ἐξεφώνησα εἰς τὰ 1935 πρὸ τοῦ αἰθιοπικοῦ πολέμου» ἔλεγον τότε, λέγει, ὅτι θὰ ἐσπάζαμεν τὰ πλευρὰ τοῦ Νεγκούς. Μὲ τὴν ἰδίαν ἀπόλυτον πεποίθησιν σᾶς βεβαιόνω τώρα ὅτι θὰ σπάσωμεν τὰ πλευρὰ τῆς Ἑλλάδος», ἐπιτείνων δὲ τὴν φαιδρότητα ὁ δικτάτωρ ἔθετεν εἰς κυκλοφορίαν καὶ δύο Ἰταλικά μετάλλια μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «θὰ σπάσωμεν τὰ πλευρὰ τῆς Ἑλλάδος». Καὶ αὐτὰ νὰ λέγωνται καὶ νὰ γίνωνται καθ' ὃν χρόνον εἰς ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην διεσταυροῦντο τὰ ἀγγέλματα τῶν ἐλληνικῶν νικῶν! Ὡς ἀνήγγειλε τὴν 10 Δεκεμβρίου ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τῆς Βοστώνης, μὲ τὰς νίκας τῶν ἐλλήνων τόσον εἶχον ἐνθουσιασθῆ ἐν Γαλλίᾳ οἱ γάλλοι στρατιῶται ὥστε εἰς τὴν γαλλοῖταλικὴν μεθόριον παρὰ τὸ Menton πρὸς διακωμώδησιν τοῦ φασιστικοῦ στρατοῦ ἀνήρτησαν μίαν ἐπιγραφὴν φέρουσαν: «Ἕλληνες στρατιῶται, μὴ προχωρῆτε πλέον. Ἄπ' ἐδῶ ἀρχίζουν τὰ γαλλικὰ σύνορα»!

*

Μία ἐπὶ πλέον ἀπόδειξις ὅτι ἡ Ἑλλάς μὲ τὸ «ὄχι» τῆς 28 Ὀκτωβρίου ἤνοιξεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἀγῶνα οὐχὶ ἀπλῶς ὑπὲρ τῆς ἰδίας τῆς ὑπάρξεως ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ὄλων τῶν ἀπειλουμένων λαῶν, μία, λέγομεν, ἐπὶ πλέον ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι κατὰ τὸ μεσουράνημα αὐτὸ εἰς τὸ ὁποῖον αἱ νίκαι τῆς τὴν ἀνεβίβασαν, ἡ Ἑλλάς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν - ἔστω καὶ πόρρωθεν - διανοήθη νὰ ἐπωφεληθῆ τῶν διαθέσεων τοῦ Ἄξονος καὶ νὰ ἀνοίξη διαπραγματεύσεις μὲ αὐτόν· τοῦναντίον μάλιστα συνέβη τὸ ἐντελῶς ἀντίθετον· διότι, ὡς ἐτηλεγράφουν εἰς τὴν ἐφημερίδα τῶν τὸν Δεκέμβριον οἱ ἀνταποκριταὶ τῶν Ἑσπερινῶν Νέων καὶ τῶν Τάϊμς τοῦ Λονδίνου ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐτόνισε κατηγορηματικῶς ὅτι «ἡ Ἑλλάς θὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα μέχρι τῆς τελικῆς νίκης· ὅτι ὅπως οἱ πρόγονοί μας εἰς τὸν Μαραθῶνα, εἰς τὴν Σαλαμίνα, εἰς τὸ Σοῦλι καὶ τὸ Ἀρκάδι καὶ εἰς ὅλον τὸν Μωρηᾶ καὶ τὴ Ῥούμελη, ἔτσι καὶ ἡμεῖς - ἔγραφον τὰ φύλλα αὐτὰ

– δὲν θὰ καμφθῶμεν διότι ἀρνούμεθα νὰ γίνωμεν δοῦλοι ὅποιοιδήποτε καὶ πιστεύομεν εἰς τὴν μεγάλην ἱστορικὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἔθνους καὶ τὰ ἀθάνατα πεπρωμένα του».

Τὴν 18 Μαρτίου 1941 ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἀπένειμεν ἀνώτατον ἀγγλικὸν παράσημον εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ διὰ τοῦ Ἄγγλου Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν ὡς καὶ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Βρεττανικῆς Στρατιᾶς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ἀπηυθύνοντο συγχαρητήρια καὶ ἐξεφράζετο ὁ θαυμασμὸς πρὸς τὸν ἡρωϊκὸν ἑλληνικὸν στρατόν.

Κατὰ τοιοῦτον περιλάμπρον τρόπον ἐταπεινοῦτο ὀριστικῶς ὁ Ἴταλὸς δικτάτωρ καὶ συνετρίβητο ὁ φασιστικὸς στρατός. «Ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι ἐκείνη ποῦ ἔδωκε τὸ ἀποφασιστικὸν κτύπημα κατὰ τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας ἐβροντοφώνησαν ἐπίσημως βραδύτερον αἱ ραδιοφωνικαὶ ἐκπομπαὶ τοῦ Λονδίνου καὶ ἰδίως ἡ ἐκ μέρους τοῦ Ἄγγλου Ὑφυπουργοῦ τῶν Μεταφορῶν κ. Μπαϊκερ ἐκπομπή, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὗτος ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἔλεγε: «Ἡ νίκη τῆς συνθηκολογήσεως μὲ τὴν Ἰταλίαν εἶναι ἰδική σας. Ὁ ἀλησμόνητος ἡρωϊσμὸς τῶν παιδιῶν σας εἰς τὰ Ἀλβανικὰ βουνά, αἱ ἀμέτρηται θυσίαι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ κατακτητοῦ, τὰ κατορθώματα τοῦ νέου σας στρατοῦ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, κατέστησαν δυνατὴν τὴν ὑπέροχον αὐτὴν νίκην!».

Ἄλλ' ὁ ρόλος τῶν ἑλληνικῶν ὄπλων δὲν ἐτελείωνε μὲ τὴν συντριβὴν τοῦ φασιστικοῦ στρατοῦ διότι ἐπηκολούθησε καὶ τὸ δεύτερον «ὄχι» πρὸς τὸν γερμανὸν δικτάτορα. Εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ ἐν τῇ πραγματικότητι τὸ «ὄχι» τῆς 28 Ὀκτωβρίου δὲν ἀπηυθύνετο μόνον πρὸς τὸν Μουσολίνι ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν σύμμαχόν του Χίτλερ, διότι ὁ Ἕλληνας ἀντελαμβάνετο πολὺ καλὰ ὅτι τὸ ἰταλικὸν τελεσίγραφον τῆς 28 Ὀκτωβρίου ἐπεδόθη διὰ κοινὸν λογαριασμὸν Μουσολίνι καὶ Χίτλερ καὶ μετὰ συνεννόησιν τῶν δύο τούτων. «Ὡστε τὸ δεύτερον «ὄχι» οὐδὲν ἄλλο ἐσήμαινεν εἰμὴ συνέχισιν τοῦ ἀρξαμένου ἡρωϊκοῦ ἀγῶνος, τοῦθ' ὅπερ πράγματι καὶ συνέβη μὲ τὰ θρυλλικὰ κατορθώματα ἐπάνω εἰς τὰ ὄχυρά τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, εἰς τὸ Ροῦπελ, τὸ Περιθῶρι, τὸ Λίσσε, τὸ Ἰστίμπεϊ, τὸν Ἐχίνον. Τὰ κατορθώματα ταῦτα προεκάλεσαν τὴν βαθεῖαν συγκίνησιν τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης, ἡ δὲ διὰ τοῦ τύπου ἐξύμνησις αὐτῶν ἀνά τὰς χώρας τῶν ἐλευθέρων λαῶν εἶχε λάβη χαρακτῆρα ἀληθινῆς παγκοσμίου μυσταγωγίας. Ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ Ἀνεξαρτήτου Γαλλικοῦ Πρακτορείου ἐτηλεγράφηε ὅτι «ἀληθῆς ἐποποιῖα γράφεται ἀπὸ ὀλίγους Ἕλληνας ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὰ ὄχυρά τοῦ

Ροϋπελ, τοῦ Περιθωρίου, τοῦ Λίσσε· ἡ ἀντίστασις των ἐγγίζει τὰ ὄρια τοῦ ὑπερανθρώπου προκαλοῦσα τὴν ἔκπληξιν καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐχθροῦ». Παρόμοια μετέδιδεν ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τοῦ Λονδίνου προσθέτων ὅτι «ἡ ἥρωικὴ ἀντίστασις τῶν ἐλλήνων στρατιωτῶν τῶν ὄχυρῶν προεκάλεσε τὸν θαυμασμὸν καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐχθροῦ». Ὁ ἴδιος σταθμὸς μετέδιδε τὴν ἐπομένην ὅτι ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς ἰδίως εἰς τὰ ὄχυρά τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας ἔγραψε σελίδας ἀφθάστου δόξης». Ὁμοίους ὕμνους μετέδιδον ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τῆς Μόσχας, ἡ ἔφημερις τοῦ Ἀνεξαρτήτου Γαλλικοῦ Πρακτορείου, καὶ ἡ ἔφημερις Times, ἐνῶ τὸ Νταίίλυ Ἐξπρές ἀπευθυνόμενον πρὸς τοὺς ἔλληνας ἔγραφε: «Μόνον μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους σας ποιητὰς θὰ ἤμποροῦσαν νὰ ψάλουν τὴν νέαν σας δόξαν, διότι ἡ σημερινὴ δόξα ποὺ λέγεται Ἑλλάς ἠμπορεῖ νὰ παραβληθῆ μόνον μὲ τὴν λάμπιν τῆς δόξης τῆς ἀρχαίας καὶ αἰωνίας Ἑλλάδος!» Ἄπειροι εἶναι οἱ ἐμπνευσμένοι καὶ συγκινητικοὶ ὕμνοι ποὺ ἔδρεψαν εἰς τὸν διεθνή τύπον οἱ ὀλίγοι ἀλλ' ἀθάνατοι ὑπερασπισταὶ τῶν ἐλληνικῶν ὄχυρῶν! Ἄλλ' ἐπέπρωτο μετ' ὀλίγον τὸ πάτριον ἔδαφος νὰ κατακλυσθῆ ἀπὸ τὰ χιτλερικὰ στίφη καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἠρωϊκοῦ στρατοῦ διεκόπτετο διὰ νὰ συνεχισθῆ ἀργότερα παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς μὲ τὴν ἰδίαν ὀρμὴν μακρὰν τῶν χωρικῶν ὑδάτων, ἐπὶ τῶν ἀφρικανικῶν ἐρήμων, ὕστερον δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν τῆς Ἰταλίας.

Θὰ μείνῃ ἀνεξάλειπτος διὰ τὰς μελλούσας γενεάς ἡ σπουδὴ καὶ ἡ προθυμία μὲ τὴν ὁποίαν ἡ Μεγ. Βρετανία εὐθύς ἀπὸ τῆς 28 Ὀκτωβρίου ἐβοήθησε τὸν ἐλληνικὸν ἀγῶνα καὶ δὴ μὲ διαρκῶς αὐξοντα ῥυθμόν. Ἡ ἀγγλικὴ ἀεροπορικὴ ἐπιδρομὴ κατὰ τοῦ ναυστάθμου τοῦ Τάραντος, ὅπου μεγάλαι μονάδες τοῦ ἰταλικοῦ στόλου κατεστράφησαν ἢ ἐτέθησαν ἐκτὸς μάχης, ἡ ἀγγλικὴ ἐκπαίδευσις τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στόλου μας, ἡ ἐγκατάστασις τῆς ἀγγλικῆς ἀεροπορίας εἰς τὰ ἀεροδρόμιά μας καὶ αἱ ἐντεῦθεν ἐξορμήσεις καὶ βομβαρδισμοὶ τῶν Ἀγγλων κατὰ τοῦ Δυρραχίου, Αὐλώνος, Μπάρι, Ἀργυροκάστρου, Τυράννων, κλπ. ὡς καὶ ἡ ναυμαχία τοῦ Ταινάρου ἀργότερον, δὲν εἶναι ποτε δυνατόν νὰ διαφύγουν τὴν μνήμην τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Εὐθύς ἀπὸ τῆς 28 Ὀκτωβρίου τὸν ἐλληνικὸν ἀγῶνα δὲν ἐβοήθησαν μόνον αἱ ἔνοπλοι βρετανικαὶ δυνάμεις καὶ μάλιστα πέραν τῆς δυνατότητος κατὰ τὴν δύσκολον ἐκείνην περίοδον, ἀλλ' ἐβοήθησε σύσσωμον καὶ τὸ ὑψηλὸν φρόνημα ὀλοκλήρου τῆς βρετανικῆς κοινῆς γνώμης, ἀνυπολόγιστος δὲ ἦτο ἡ ση-

μασιά της συμβολής ταύτης. Ούδεις ἔλλην θά λησμονῆ μετὰ πόσης προθυμίας καί σπουδῆς ἀπεβιβάζοντο τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ Αὐστραλοὶ καὶ οἱ Νεοζηλανδοί, οἱ ὅποιοι διανύσαντες τεραστίας ἀποστάσεις ἀπὸ τὴν χώραν των διήρχοντο βιαστικοὶ καὶ ἐνθουσιώδεις τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὸ ἑλληνικὸν μέτωπον καὶ πολεμήσουν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἄλλων λαῶν!

Ἡ ἑλληνικὴ ἐποποιῖα τοῦ 1940/1941, ὡς γενικῶς ἀνωμολογήθη, μετέστρεψεν ἐναντίον τοῦ Ἄξονος τὸν ροῦν τῶν πολεμικῶν γεγονότων. Ἡ 28 Ὀκτωβρίου μὲ τὰς νίκας τῆς παρεσκευάσε τὴν ἐξόρμησιν τῆς Γιουγκοσλαβίας· ἡ 28 Ὀκτωβρίου ἔδωκε τὸν καιρὸν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν στρατιὰν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς νὰ συντρίψῃ τὸν Ἰταλικὸν στρατὸν τῆς Λιβύης, νὰ συμπληρώσῃ τὴν κατάληψιν τῆς Αἰθιοπίας καὶ νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν ἀπὸ τὰς ναυτικὰς ἐνοχλήσεις τοῦ ἐχθροῦ· ἡ 28 Ὀκτωβρίου ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς νὰ σπεύσουν εἰς βοήθειαν τῆς Εὐρώπης· ἡ 28 Ὀκτωβρίου, ὑπῆρξε τὸ ζώπυρον διὰ νὰ δημιουργηθοῦν εἰς τὴν Γαλλίαν οἱ πρῶτοι πυρῆνες ἀντιδράσεως κατὰ τῆς ἠττοπαθείας καὶ τῆς αὐθυποταγῆς εἰς τὰ ἀγέρωχα χιτλερικὰ προστάγματα· ἡ 28 Ὀκτωβρίου καὶ τῆς Κρήτης τὸ δλοκαύτωμα ὕστερον, ἔδωκε τὸν καιρὸν εἰς τοὺς Ῥώσους νὰ ἐτοιμάσουν εἰς τὸ Στάλιγκραντ τὸν τάφον τῶν χιτλερικῶν στιφῶν. Ὁ ἠθικὸς ἀντίκτυπος τῆς 28 Ὀκτωβρίου καὶ τῆς ἀπαντήσεως τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξεν ἀληθῶς τεράστιος ἀνὰ τοὺς λαοὺς τῆς Οἰκουμένης. Ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου ἡ στρατιὰ μιᾶς δῆθεν αὐτοκρατορίας, ἡ ὁποία ἐπιστεύετο πανίσχυρος καὶ ἀήττητος διελύετο ἀπὸ εὐάριθμον στρατὸν μικροῦ Κράτους. Μὲ τὸν ἀτελεῖ ὄπλισμόν καὶ τὰ πρωτόγονα πολεμικὰ μέσα, ποὺ διέθετε τὸ μικρὸν αὐτὸ Κράτος αἱ διαβόητοι μεραρχίαι τῶν Λύκων καὶ τῶν Κενταύρων καὶ τὰ γελοῖα φασιστικὰ «τάγματα τοῦ θανάτου» ἐξωντόνοντο ἢ ἔφευγον πανικόβλητα, οἱ δὲ ἀρχιστράτηγοι καὶ στρατάρχαι διεδέχοντο ἀλλήλους, καὶ εἰς μίαν στιγμὴν ἀφαιρεθείσης τῆς λεοντῆς ἡ φασιστικὴ Ἰταλία παρεδίδετο εἰς τὴν χλεῦν καὶ τὰ σκώμματα ὄλου τοῦ κόσμου, ἀκόμη καὶ αὐτῶν τῶν συμμάχων των γερμανῶν! Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλοῦργημα τῆς μικρᾶς μας χώρας ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος! Ἡ Ἑλλάς τὴν 28 Ὀκτωβρίου εἰσῆρχετο εἰς τὸν ἀγῶνα – ὡς ἔλεγε τὸ τηλεγράφημα τοῦ ἑλληνοῦ Βασιλέως πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας – μὲ τὸ πανανθρώπινον ἔμβλημα τῆς ἠθικῆς, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας. Αὐτὴ εἶναι ἡ σημασία τῆς αὐριανῆς ἐπετείου. Κατ' αὐτὴν ἡ σκέ-

φεις τοῦ "Ἔθνους θὰ συγκεντρωθῆ βᾶθύτατα εὐγνώμων πρὸς τὰς τότε ἐνόπλους δυνάμεις τῆς Χώρας ἀπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Ἀρχηγοῦ τοῦ Ἔθνους μέχρι τοῦ ἀπλοῦ ὀπλίτου. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν διεδήλωσεν ἤδη κατὰ τρόπον συνάδοντα πρὸς τὸν ὀργανισμόν τῆς τὴν τοιαύτην εὐγνωμοσύνην πρὸς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις τῆς Χώρας ἀποφασίσασα τὴν ἀπονομὴν τοῦ χρυσοῦ μεταλλίου τῆς Ἀκαδημίας.

Ἐξ ἄλλου ἡ Ἀκαδημία ἐκτελοῦσα ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεως ἐπιθυμοῦσης νὰ λαμπρύνῃ ὅσον οἶον τε περισσότερον τὸν ἑορτασμόν τῆς αὐριανῆς ἐπετειοῦ ἀπεφάσισε νὰ προκηρύξῃ καὶ προκηρύσσει τρία βραβεῖα πρὸς συγγραφὴν ἐνὸς ἔργου ἐξιστοροῦντος ἀποκλειστικῶς τὰ ἡρωϊκά κατορθώματα τῆς περιόδου ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου 1940 μέχρι τῆς 21 Ἀπριλίου 1941, ἐνὸς ποιήματος τριῶν ἕως πέντε στροφῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος καὶ μιᾶς μουσικῆς συνθέσεως ἐπὶ τοῦ ποιήματος τούτου.

*

“Ὅλοι μας διαισθανόμεθα εἰς τί ὀφείλονται τὰ κατορθώματα τῆς πανενδόξου ἐκείνης ἐποχῆς: ὀφείλονται κατὰ πρῶτον εἰς τὴν ἀδιάσπαστον ἐνότητα καὶ σύμπνοιαν εἰς τὴν ὀποῖαν εὐρέθη τὸ Ἔθνος κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ «ὄχι», ἐνότητα ἀπηλλαγμένη τοῦ ἐσωτερικοῦ ἔχθροῦ. Ἀκριβῶς δὲ τοῦτο διαπιστώνει ἀκόμη μίαν φορὰν τὴν μεγάλην ἀλήθειαν ποῦ μᾶς παρέδωκεν ὁ Πλάτων ἐκ τῆς ἀρχαίας μας ἱστορίας: ὅτι ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ἠνωμένοι καὶ ὁμοσοῦντες καὶ μακρὰν ἐσωτερικῶν διχονοιῶν εἴμεθα ἀήττητοι ἔναντι ἐξωτερικῶν κινδύνων, μόνον δὲ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν – ἀλλοίμονον – μέτωπον νικῶμεν καὶ ἠττώμεθα! Τὰ μεγαλουργήματα λοιπὸν ἐκεῖνα ὀφείλονται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν μας ἔνωσιν καὶ σύμπνοιαν· ἀλλ’ ὀφείλονται ἐπίσης εἰς τὴν ἐνιαίαν καὶ ἀναλλοίωτον διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἑλληνικὴν ψυχὴν, καιομένην μὲν ἀείποτε ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς ἐλευθερίας ἀλλ’ ὡς ἡ βᾶτος τοῦ Μωϋσέως οὐδέποτε διὰ τῶν αἰώνων καταφλεγόμενη! Ἡ ἀρχαία Σπάρτη ἐφρόντιζε μὲ αὐτὸ τοῦτο τὸ πολίτευμά της νὰ διαπλάττῃ τὸ φρόνημα τοῦ πολίτου εἰς προάσπισιν τῆς ἐλευθερίας καὶ εἶχε πρὸς τοῦτο ὀλόκληρον σύστημα καὶ εἰδικὴν νομοθεσίαν. Τοιαύτην συστηματικὴν προσπάθειαν δὲν κατέβαλε τὸ νεώτερον ἑλληνικὸν Κράτος· μολοντοῦτο ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ τὴν 28 Ὀκτωβρίου ἐξώρμησεν αὐτοδίδακτος καὶ ἐτοίμη νὰ μεγαλουργήσῃ· ἐξώρμησε διότι εἶχε σημάνη ἡ ἱερὰ στιγμή ἵνα ὁ Ἕλλην ἀνανέωσῃ τὸ ἀρχαῖον κλέος τῆς Χώρας του, νὰ τὴν ἀναδείξῃ καὶ πάλιν ὕστερον ἀπὸ 2500 ἔτη σύμβολον

ύψηλῶν διανοημάτων καὶ ἀνθρωπιστικῶν ιδεωδῶν, σύμβολον ἠθικῶν ἀξιῶν καὶ εὐγενῶν ἀγῶνων· ἐξώρμησε διότι εἶχε σημάνη ἢ στιγμή ἵνα ὁ Ἕλληνας ἐξασφαλίσῃ διὰ τῶν ἰδίων του ἀνδραγαθημάτων τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς μεταξὺ τῶν ἐλευθέρων λαῶν καὶ νὰ παύσῃ ζῶν καὶ ἀναπνέων μόνον ἐλέφ προγονικῆς εὐκλείας καὶ μόνον μὲ τὴν ἀνταύγειαν τῶν προγόνων του. Αὐτὴ ἡ ἀγία στιγμή εἶχε σημάνη τὴν 28 Ὀκτωβρίου, καὶ τὴν ἐπέτειον αὐτῆς δικαίως ἐορτάζει τὸ ἑλληνικὸν Ἔθνος ἐν πανδήμῳ χαρᾷ, μετ' αὐτοῦ δὲ συνεορτάζουν καὶ αἱ καρδίαι ὅλων τῶν ἐλευθέρων ἐκείνων λαῶν ὅσοι ἐπίστευσαν καὶ πιστεύουσι πραγματικῶς εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης!

Ἄς εἶναι εὐλογημένοι αἱ στιγμαὶ τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης ἡμέρας καὶ ἡ ἀνάμνησίς της ἃς ἀποτελέσῃ διὰ τὸ Ἔθνος τὸ αἰώνιον ἔμβλημα ἀδιασπάστου ἐνότητος καὶ συμπνοίας καὶ τὴν αἰώνιον πηγὴν τῶν ὑψηλοτέρων καὶ εὐγενεστέρων ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ἐμπνεύσεων!